

Το «Συνεργατικό Ηλεκτρονικό Εργαστήριο Ιστορικής Μαθητείας»: Μια εναλλακτική παιδαγωγική προσέγγιση διδασκαλίας της ιστορίας βασισμένη στο WIKI

Μακαρατζής Γεώργιος¹, Μανωλάκης Χρήστος²

¹Δάσκαλος, MSc στην Παιδαγωγική, υπ. Δρ. Π.Τ.Δ.Ε., Α.Π.Θ.,

8^ο Δημοτικό Σχολείο Βέροιας

makaratzis@sch.gr

²Καθηγητής Πληροφορικής, MSc Επιστήμη Υπολογιστών, MSc Δημιουργική Γραφή,

8^ο Δημοτικό Σχολείο Βέροιας

ckmanolakis@sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των μαθητών μέσα σε ένα παιδαγωγικό περιβάλλον ιστορικής μαθητείας που υποστηρίζει την ιστορική έρευνα και τη χρήση ιστορικών πηγών αποτελεί ζητούμενο της ιστορικής εκπαίδευσης. Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ), αποτελούν ένα ισχυρό εργαλείο που μπορεί να υποστηρίξει τη δημιουργία τέτοιων περιβαλλόντων ιστορικής μάθησης. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζουμε το Συνεργατικό Ηλεκτρονικό Εργαστήριο Ιστορικής Μαθητείας μια εναλλακτική πρόταση διδασκαλίας της ιστορίας, που βασίζεται στο Παιδαγωγικό Μοντέλο Ιστορικής Μαθητείας με τη χρήση του WIKI και εστιάζεται στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Διδασκαλία Ιστορίας, ιστορική σκέψη, ΤΠΕ, Wiki, Web 2.0

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

Η παιδαγωγική προσέγγιση για την προώθηση της ιστορικής σκέψης (Historical Thinking Pedagogy approach) βρίσκεται στο επίκεντρο της συζήτησης αναφορικά με την αποτελεσματική διδασκαλία της ιστορίας (Levesque, 2008; VanSledright, 2004). Μια τέτοια προσέγγιση υποστηρίζει με παιδαγωγικό τρόπο τους μαθητές να κατανοήσουν το παρελθόν μέσα από την ανάλυση, την ερμηνεία και την αξιολόγηση ιστορικών αφηγημάτων βασιζόμενοι σε στοιχεία που συγκεντρώνουν από μια ιστορική έρευνα, αλλά και στοιχεία από τις διακοσμητικού χαρακτήρα ιστορικές πηγές που παρατίθενται στο τέλος των κεφαλαίων του σχολικού εγχειρίδιου ιστορίας (Ρεπούση, 2004 :226, 303).

Η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης είναι μια διαδικασία που σχετίζεται με την ιστορική γνώση (Ρεπούση, 2004). Αποτελεί μια διαδικασία που περιλαμβάνει μελέτη ιστορικών πηγών, διατύπωση και αξιολόγηση ιστορικών ερωτημάτων που σχετίζονται με τις πηγές, εξαγωγή συμπερασμάτων ή διατύπωση υποθέσεων που σχετίζονται με

το παρελθόν, αλλά και με το παρόν ή το μέλλον. Ζητούμενο, επομένως, αποτελεί ο τρόπος ένταξης της παιδαγωγικής προσέγγισης για την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης στη διδασκαλία της ιστορίας. Με ποιον τρόπο, δηλαδή, μπορούμε να μάθουμε τα παιδιά να σκέφτονται ιστορικά (think historically); Πώς μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε αποτελεσματικά τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) προς όφελος της ιστορικής σκέψης;

ΤΠΕ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ), έχουν αλλάξει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται η μαθησιακή διαδικασία τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια. Η Margaret Crocco (Crocco, 2001) προτείνει την ένταξη των ΤΠΕ σε ένα κονστρουκτιβιστικό πλαίσιο που στηρίζεται στη μαθητοκεντρική διδασκαλία και αναπτύσσει την κριτική και εννοιολογική σκέψη των μαθητών. Την άποψη αυτή υποστηρίζουν ερευνητές που καλούν τους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιούν μοντέλα διδασκαλίας και μάθησης της ιστορίας βασισμένα στην κονστρουκτιβιστική προσέγγιση (Levstik and Barton, 2001).

Η χρήση της τεχνολογίας προτείνεται να επικεντρώνεται στη δημιουργία «περιβαλλόντων κριτικής σκέψης» ("critical thinking environment") (Schrum, 2001), που μπορούν: α) να υποστηρίξουν διδακτικές καταστάσεις επίλυσης προβλήματος και έρευνας, β) να προωθήσουν την ιστορική μάθηση των μαθητών μέσα από την πράξη και την ιστορική έρευνα (Ρεπούση & Τσιβός, 2004), γ) να βοηθήσουν τους μαθητές να εκλεπτύνουν την ιστορική κατανόηση και την οικοδόμηση νέας γνώσης τους και δ) να υποστηρίξουν τη συνεργασία πολλών χρηστών για τη συγγραφή μιας από κοινού μιας ιστορικής αφήγησης, που μπορεί στη συνέχεια να αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης, κριτικής και αναθεώρησης.

Με βάση το παραπάνω θεωρητικό πλαίσιο σχεδιάσαμε το Συνεργατικό Ηλεκτρονικό Εργαστήριο Ιστορικής Μαθητείας, το οποίο παρουσιάζουμε παρακάτω.

ΤΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ

Τη φετινή σχολική χρονιά σχεδιάσαμε με τη συνεργασία των μαθητών που φοιτούν στην ΣΤ' Τάξη ένα σχέδιο εργασίας (project) με τίτλο «Γράφοντας το βιβλίο της Ιστορίας στο διαδίκτυο: Οι δικές μας ιστορίες της Ιστορίας» που αποσκοπεί στη δημιουργία ενός εναλλακτικού βιβλίου ιστορίας της ΣΤ' Τάξης Δημοτικού το οποίο θα δομείται με βάση την πλουραλιστική παράθεση πηγών από το διαδίκτυο, στον αλληλεπιδραστικό τρόπο συγγραφής, και στη μη γραμμική οργάνωση της ύλης. Το σχέδιο εργασίας πραγματοποιείται σε διδακτικές ώρες του μαθήματος της Ιστορίας και των ΤΠΕ, τόσο στη σχολική τάξη όσο και στο εργαστήριο Πληροφορικής του σχολείου.

Βασικοί στόχοι του σχεδίου εργασίας είναι οι μαθητές/τριες: 1) Να εμπλακούν ενεργά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ιστορικής έρευνας μέσα από την εξέταση ιστορικών πηγών (πρωτογενών και δευτερογενών). 2) Να χρησιμοποιήσουν ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον προκειμένου να δημιουργήσουν το δικό τους σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας της ΣΤ' Τάξης και 3) να κατανοήσουν τη φύση της ιστορικής εργασίας.

Ο σχεδιασμός του περιβάλλοντος εκπονήθηκε από τους ερευνητές της παρούσας εργασίας οι οποίοι είναι ταυτοχρόνως και διδάσκοντες στα μαθήματα της Ιστορίας και των ΤΠΕ στην ΣΤ' τάξη. Αναζητήσαμε ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον που μπορεί να υποστηρίξει τη διδακτική διαδικασία και να υποστηρίξει τη δημιουργία, την αναθεώρηση και το σχολιασμό ιστορικών αφηγήσεων από τους μαθητές. Από την

επισκόπηση της βιβλιογραφίας καταλήξαμε στην επιλογή του wiki για τους παρακάτω λόγους:

- Προσφέρει ένα χώρο εργασίας τύπου «e-Τάξης» (classroom workspace) όπου εκπαιδευτικός και μαθητές οικοδομούν οι ίδιοι τη γνώση τους αλληλεπιδρώντας τόσο μεταξύ τους όσο και με το μαθησιακό περιβάλλον (Davis & Gross, 1993).

- Επιτρέπει σε οποιονδήποτε να δημιουργήσει και να επεξεργαστεί σελίδες (pages) ατομικά ή και ομαδικά για να δημιουργήσει πολυτροπικές αφηγήσεις ιστορικών θεμάτων.

- Διευκολύνει τη συνεργασία πολλών ατόμων για τη συγγραφή ενός κειμένου και υποστηρίζει πολλαπλές αναθεωρήσεις του περιεχομένου του από τους ίδιους ή άλλους με στόχο μια πληρέστερη προσέγγιση του θέματος. Η διόρθωση και η προσθήκη συμπληρωματικών ή αντιθετικών πληροφοριών για το ίδιο θέμα προσφέρει τη δυνατότητα εξέτασής του από πολλές πλευρές, το οποίο συμβάλλει στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης.

- Διαθέτει εργαλεία διαχείρισης της e-Τάξης, με τα οποία ο εκπαιδευτικός μπορεί να ελέγχει τη συμμετοχή κάθε μαθητή στην εργασία, σε πραγματικό χρόνο.

- Υποστηρίζει τη συλλογική δράση των μαθητών σε οργανωμένα πλαίσια δραστηριοτήτων (Vygotsky, 1997) που τους εμπλέκουν ενεργά σε διαλογική συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων

- Παρέχει πρόσβαση σε όλες τις προηγούμενες εκδόσεις (drafts) των εργασιών, διευκολύνοντας έτσι την αναπαράσταση της ατομικής ή ομαδικής μαθησιακής προόδου, αλλά και την προεπισκόπηση του ιστορικού αναθεώρησης των εργασιών των μαθητών.

- Προσφέρει την ακεραιότητα και ασφάλεια των εργασιών των μαθητών επιτρέποντας την πρόσβαση σε εγγεγραμμένους χρήστες με τη χρήση ονόματος χρήστη και κωδικού που δίνει ο εκπαιδευτικός.

- Υποστηρίζει την ενσωμάτωση πολλαπλών αναπαραστάσεων ιστορικών πηγών, καθώς και τη χρήση εκπαιδευτικών εφαρμογών του Web 2.0 για την επεξεργασία τους και την παρουσίαση των εργασιών των μαθητών.

- Είναι δωρεάν για τους μαθητές και τον εκπαιδευτικό.

- Μπορεί να παρουσιαστεί δημόσια (Public) σε μια μεγάλη κοινότητα εκπαιδευτικών και μαθητών που είναι εγγεγραμμένοι στον ιστότοπο του Wikispaces και να αποτελέσει ένα βήμα διαλόγου και αναστοχασμού.

Εκτός των άλλων, η χρήση ενός wiki για τη δημιουργία περιβαλλόντων ιστορικής μαθητείας προσφέρει παιδαγωγική αξία στην ενσωμάτωση της τεχνολογίας στο μάθημα ιστορίας καθώς ενθαρρύνει τους μαθητές να είναι υπεύθυνοι για τη δική τους εργασία και να συμμετέχουν σε δράσεις για το δημόσιο αγαθό. Παράλληλα, νομιμοποιεί τη χρήση του στη διδασκαλία της ιστορίας καθώς διευκολύνει την ιστορική έρευνα και υποστηρίζει την ανάπτυξη δεξιοτήτων ιστορικής σκέψης. Η χρήση ενός WIKI για τη διδασκαλία της Ιστορίας με προσανατολισμό την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης είναι ευρέως διαδεδομένη επειδή παρέχει τη δυνατότητα στους μαθητές να κατανοήσουν τη φύση των ιστορικών πηγών, τον τρόπο που ενσωματώνεται η Ιστορία σε διάφορα μέσα όπως είναι το βιβλίο, τα ψηφιακά κείμενα, η ήχος, η εικόνα το video κ.α., καθώς και να αποκτήσουν δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής που είναι βασικές για τη μελέτη της Ιστορίας (Stoddart et al., 2008).

Τέλος, ο σχεδιασμός του περιβάλλοντος ακολούθησε μία σειρά από φάσεις κατά τις οποίες, κάθε φορά που ένα τμήμα του περιβάλλοντος (αυτών που παρακάτω

αναλύουμε ως «Ενότητες»), εισάγονταν προς χρήση από τους μαθητές, οι τελευταίοι ανατροφοδοτούσαν το (ανα)σχεδιασμό με σχόλια στο ηλεκτρονικό περιβάλλον του wiki, τα οποία κατέθεταν μετά τη χρήση του συγκεκριμένου τμήματος.

ΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ WIKI

Για τις ανάγκες του σχεδίου εργασίας σχεδιάσαμε και δημιουργήσαμε το Συνεργατικό Εργαστήριο Ιστορικής Μαθητείας (από εδώ και πέρα +ΕΡΕΙΣΜΑ) που είναι αναρτημένο στο δικτυακό ιστότοπο του wikispaces και συγκεκριμένα στο <http://8dimver.wikispaces.com/>

Το +ΕΡΕΙΣΜΑ είναι βασισμένο στη δομή και φιλοσοφία του wiki, και αποσκοπεί να μετασχηματίσει το βασισμένο στα γεγονότα παιδαγωγικό μοντέλο της διδασκαλίας της ιστορίας (Fact-based Pedagogical Model), όπου οι μαθητές καλούνται να αναπαράγουν τα ιστορικά γεγονότα μελετώντας μια προκατασκευασμένη ιστορική αφήγηση που υπάρχει στο σχολικό εγχειρίδιο Ιστορίας της ΣΤ' τάξης, έτοιμη προς κατανάλωση και χωρίς κριτική και ερωτήσεις, σε ένα παιδαγωγικό μοντέλο ιστορικής έρευνας που καλλιεργεί την ιστορική κατανόηση και σκέψη, και ενθαρρύνει την ανάλυση ιστορικών πηγών μέσα από διδακτικές δραστηριότητες που εμπλέκουν ενεργά τους μαθητές στην ιστορική έρευνα (Levesque, 2008).

Η χρήση του wiki για τη διδασκαλία της Ιστορίας με έμφαση τους παραπάνω διδακτικούς στόχους, είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη τα τελευταία χρόνια στις ΗΠΑ. Αν και είναι μία νέα τεχνολογία, η οποία έχει εισαχθεί τα τελευταία χρόνια στη μαθησιακή διαδικασία, ωστόσο πολλοί ερευνητές έχουν υπογραμμίσει τη σημασία της χρήσης του wiki στη συνεργατική μάθηση. Ο Piotr Konieczny (Konieczny, 2012), επισημαίνει τη σημασία της χρήσης του wiki στη μάθηση, τόσο για τον μαθητή και τον εκπαιδευτικό, όσο και στο ρόλο που αυτό μπορεί να διαδραματίσει για μία «ανοικτή κοινωνία». Οι Yiu Chi Lai και Eugenia M. W. Ng (Lai, Ng, 2011), υποστηρίζουν πως η χρήση των wiki δεν στηρίζει μόνο τη συνεργατική μάθηση αλλά αναπτύσσει επιπλέον και τις οργανωτικές ικανότητες των μαθητών εκπαιδεύοντας τους ταυτόχρονα στη χρήση των ΤΠΕ. Τέλος, ο Robert W. Maloy (Maloy et. al., 2010), τονίζει τη σημασία της χρήσης του wiki στη διδασκαλία της Ιστορίας, καθώς θέτει νέους ρόλους στους μαθητές όπως αυτόν του συγγραφέα, του συντάκτη, του εκδότη κ.α.

Το παιδαγωγικό μοντέλο ιστορικής έρευνας με τη χρήση του wiki που δημιουργήσαμε βασίζεται στην εργασία των Stoddard et al., (2008) και περιλαμβάνει πέντε φάσεις: Διατύπωση προβλήματος (Posing the Problem), Εξερεύνηση πηγών (Exploring Sources), Ανάλυση και Ανακατασκευή (Analysis and Re-Construction), Σύγκριση Αφηγήσεων (Comparison of Accounts) και Διαβουλευτική Συζήτηση (Deliberative Discussion).

ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Σύμφωνα με τους Stoddard et al. (2008), είναι σημαντικό να έχουμε ένα ισχυρό και ενδιαφέρον ερώτημα για την ιστορική έρευνα. Αυτό το ερώτημα, θα πρέπει να διαθέτει τις εξής ιδιότητες: (1) να είναι ερώτημα το οποίο να έχει πολλαπλές «αναγνώσεις» και, εν μέρει, αντικρουόμενες απαντήσεις· (2) να έχει άμεσα διαθέσιμες πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές· (3) να αφορά θέματα που περιλαμβάνονται στο σχολικό εγχειρίδιο.

Σε κάθε μαθητή, ανατίθεται ο ρόλος του «ιστορικού», που έχει ως αποστολή να εμπλουτίσει το σχολικό εγχειρίδιο με πιο ενδιαφέρουσες και σε μεγαλύτερο βάθος πληροφορίες. Κάθε ιστορικό ερώτημα έχει τη δική του σελίδα στο WIKI και ο

εκπαιδευτικός στην τάξη χρησιμοποιεί μία πηγή, η οποία λειτουργεί ως άγκυρα και η οποία εμπλέκει τους μαθητές στην ιστορική έρευνα.

ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΗΓΩΝ

Αφού τεθεί το ιστορικό ερώτημα, οι μαθητές μελετούν το αντίστοιχο κείμενο στο σχολικό εγχειρίδιο. Στη συνέχεια, ανατρέχουν στις πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές τις οποίες διαβάζουν, μεταφράζουν και αναλύουν. Εκτός από τη διατύπωση ενός καλού ιστορικού ερωτήματος, η επιλογή των πηγών είναι το πιο δύσκολο μέρος της εργασίας. Οι πηγές αυτές θα πρέπει να παρακινούν τους μαθητές, είτε να ελέγχουν την πηγή του σχολικού εγχειριδίου, είτε να αναζητήσουν περισσότερο αναλυτικές και σε βάθος πληροφορίες σε σχέση με αυτές του σχολικού εγχειριδίου. Οι πηγές αυτές είναι καλό, να παρέχονται σε διάφορες μορφές (κείμενο, εικόνα, ήχος, video) και να αντανakλούνε απόψεις διαφορετικών πλευρών.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

Οι μαθητές χωρίζονται είτε σε ομάδες, είτε δουλεύουν ατομικά και ο εκπαιδευτικός τους παροτρύνει να συγκρίνουν τόσο τις πηγές που τους δίνονται μεταξύ τους, όσο και σε σχέση με τα όσα παρέχονται από το σχολικό εγχειρίδιο. Όσο οι μαθητές εργάζονται πάνω στις πηγές, θα πρέπει να αποφασίσουν ποιες από αυτές θα συμπεριλάβουν στις απαντήσεις τους και ποιες από αυτές θα πρέπει να θεωρήσουν αξιόπιστες ή όχι.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΦΗΓΗΣΕΩΝ

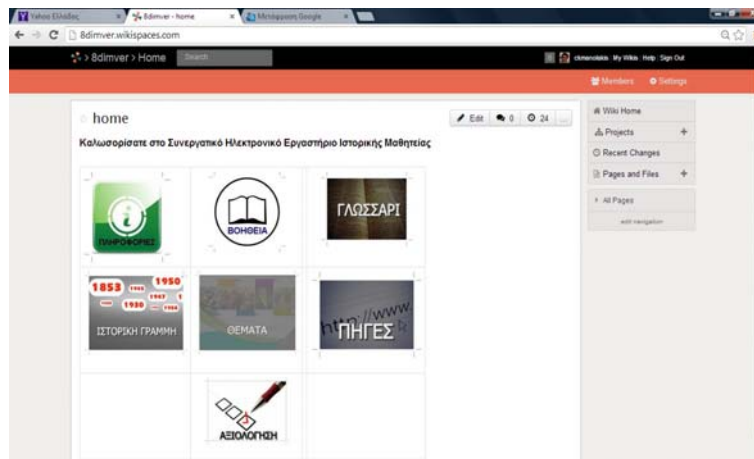
Οι μαθητές διαβάζουν τις αναλύσεις και τις απόψεις των άλλων ομάδων που ασχολήθηκαν με το ίδιο ερώτημα και να συζητήσουν στην τάξη γιατί οδηγήθηκαν σε διαφορετικά συμπεράσματα. Αυτό επιτρέπει στον εκπαιδευτικό να συζητήσει μέσα στην τάξη τους λόγους για τους οποίους υπάρχουν διαφορετικές απόψεις πάνω το ίδιο ιστορικό γεγονός και να υπογραμμίσει την υποκειμενικότητα της ιστορικής εργασίας και τους περιορισμούς του σχολικού εγχειριδίου. Στο περιβάλλον του +ΕΡΕΙΣΜΑ, οι απόψεις των μαθητών αναπτύσσονται στις ανάλογες, με τα ιστορικά ερωτήματα, σελίδες και επιτρέπουν την αναθεώρηση των απόψεων των συμμαθητών τους και τον εμπλουτισμό του WIKI με πηγές, οι οποίες μπορούν να προστεθούν σε μεταγενέστερο χρόνο (επόμενο σχολικό έτος).

ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Οι μαθητές παρουσιάζουν τη δική τους ιστορική αφήγηση σε ολομέλεια της τάξης. Ακολουθεί διαβουλευτική συζήτηση που αποσκοπεί στην εξέταση της αξιοπιστίας (credibility) των ιστορικών αποδείξεων (evidence) και επιχειρημάτων (arguments) που χρησιμοποίησε η κάθε ομάδα για να καταλήξει σε συμπεράσματα για ένα συγκεκριμένο θέμα (Drake & Nelson, 2009:25-26).

ΟΙ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ +ΕΡΕΙΣΜΑ

Μετά την εγγραφή του μαθητή στο εργαστήριο και την απόκτηση συνθηματικών ονόματος χρήστη και κωδικού πρόσβασης, εμφανίζεται η **αρχική οθόνη** (Εικόνα 1).

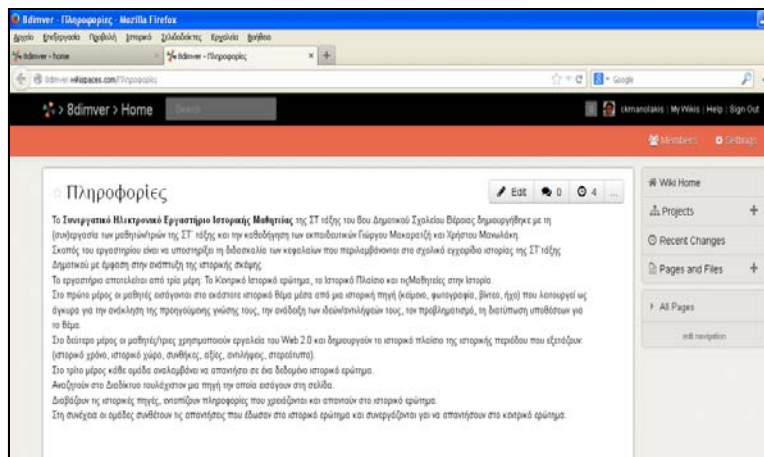

Εικόνα 2: Η αρχική οθόνη

Η αρχική οθόνη χωρίζεται σε επιμέρους ενότητες (modules), οι οποίες εμφανίζονται με μορφή ιστοσελίδων, οργανωμένες ιεραρχικά και με μη-γραμμική μορφή, προσομοιώνοντας, κατά μία έννοια, τη δομή του διαδικτύου. Οι επιμέρους αυτές ενότητες είναι οι εξής:

1. Ενότητα «Πληροφορίες»

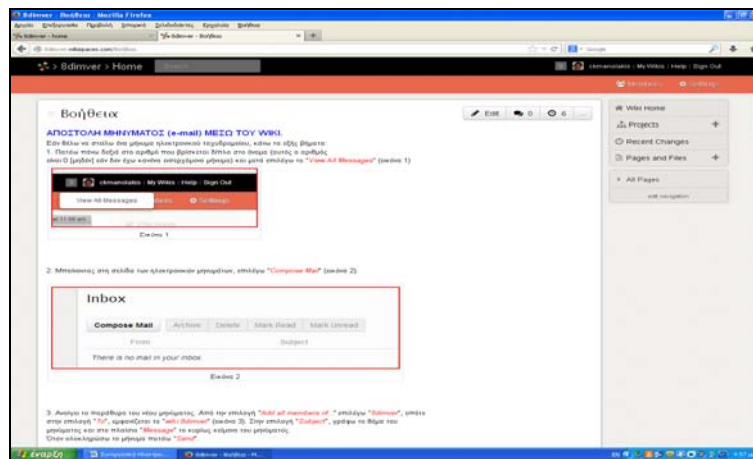
Παρέχει πληροφορίες σχετικά με το εργαστήριο, τους σκοπούς της ανάπτυξής του και τον τρόπο με τον οποίο προτείνεται να χρησιμοποιηθεί από τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές (Εικόνα 2).

Εικόνα 3: Η ενότητα «Πληροφορίες»

2. Ενότητα «Βοήθεια»

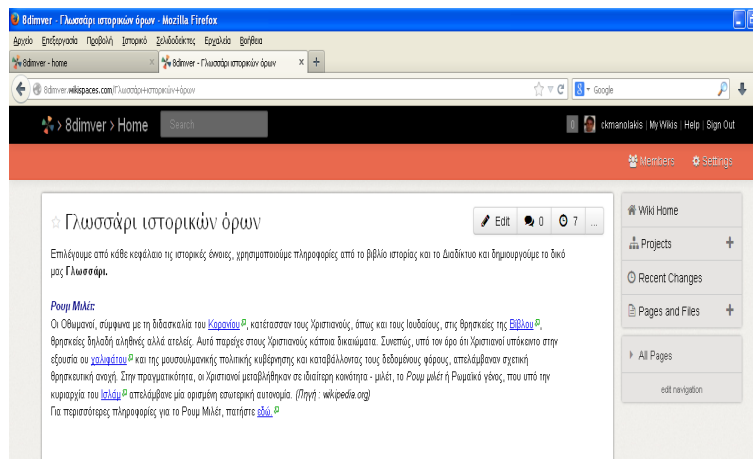
Περιέχει τις απαραίτητες πληροφορίες και οδηγίες χρήσης, με τις οποίες οι μαθητές μπορούν να επεξεργαστούν τις σελίδες του wiki και να χρησιμοποιήσουν τις συνοδευτικές εφαρμογές (Εικόνα 3).

Εικόνα 4: Η ενότητα «Βοήθεια»

3. Ενότητα «Γλωσσάρι»

Ιστορικοί όροι και οι επεξηγήσεις τους, οι οποίοι προέρχονται από το σχολικό εγχειρίδιο της Ιστορίας ή και από ιστοσελίδες ιστορικής αναφοράς, προστίθενται στο Γλωσσάρι από τους μαθητές. (Εικόνα 4).

Εικόνα 5: Η ενότητα «Γλωσσάρι»

4. Η ενότητα «Ιστορική Γραμμή»

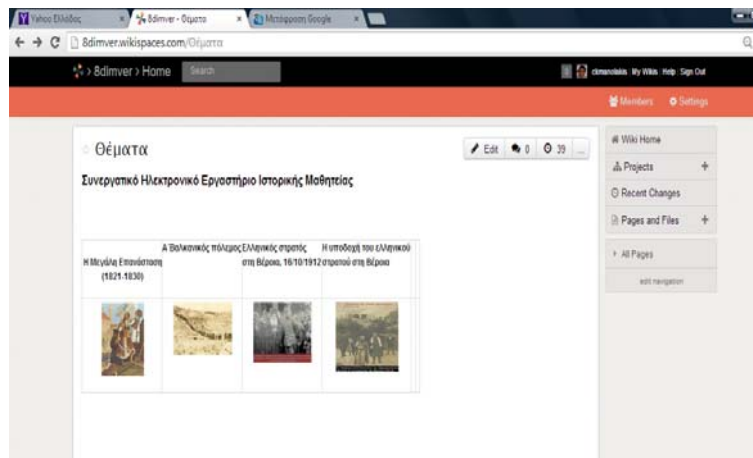
Οι μαθητές χρησιμοποιούν την εφαρμογή Dipity και δημιουργούν τη γραμμή του ιστορικού χρόνου προσθέτοντας ιστορικά γεγονότα με πολυτροπική μορφή (εικόνα, κείμενο, ήχος, βίντεο). (Εικόνα 5).

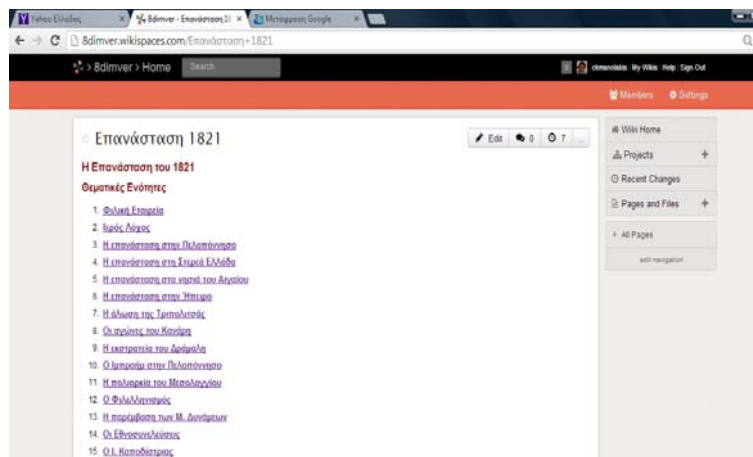
Εικόνα 6: Η ενότητα «Ιστορική Γραμμή»

5. Ενότητα «Θέματα»

Αποτελεί την κεντρική ενότητα του εργαστηρίου. Στην ενότητα αυτή εμφανίζονται τα ιστορικά θέματα (π.χ. Η Μεγάλη Επανάσταση (1821 – 1830) (Εικόνα 6), οι οποίες παραπέμπουν στις αντίστοιχες θεματικές ενότητες (Εικόνα 7). Κάθε θεματική ενότητα ξεκινά με το ιστορικό ερώτημα, το οποίο αναλαμβάνει να απαντήσει ένας μαθητής ή ομάδα μαθητών χρησιμοποιώντας τις ιστορικές πηγές.

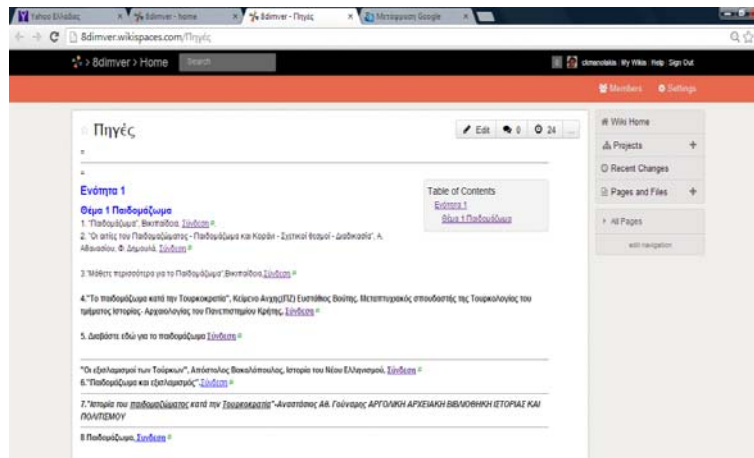
Εικόνα 7: Η ενότητα «Θέματα»

Εικόνα 8: Τα ιστορικά ερωτήματα της ενότητας «Η Μεγάλη Επανάσταση (1821 - 1930)»

6. Ενότητα «Πηγές»

Στην ενότητα αυτή παρατίθενται οι πηγές, συνήθως με τη μορφή συνδέσμων (links), που χρησιμοποιούνται για την απάντηση του ιστορικού ερωτήματος της θεματικής ενότητα (Εικόνα 8).

Εικόνα 9: Η ενότητα "Πηγές"

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΟΥ WEB 2.0 ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ

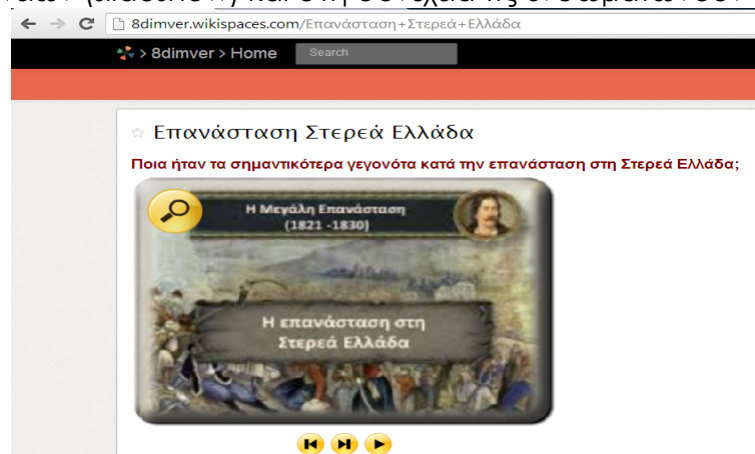
Οι μαθητές χρησιμοποιούν και άλλες εφαρμογές του Web 2.0, οι οποίες τους βοηθούν να κατανοήσουν και να αναλύσουν τις ιστορικές πηγές:

1. Γραμμή ιστορικού χρόνου.

Οι μαθητές χρησιμοποιούν την εφαρμογή dipity (www.dipity.com), η οποία παρέχεται δωρεάν προκειμένου να αναπτύξουν συνεργατικά τη γραμμή του ιστορικού χρόνου, προσθέτοντας ιστορικά γεγονότα που σχετίζονται με το ερώτημα που αναλύουν. Για κάθε ιστορικό γεγονός που προσθέτουν στη γραμμή του ιστορικού χρόνου, έχουν τη δυνατότητα να το εμπλουτίσουν με πολυμεσικά στοιχεία όπως κείμενο, εικόνα, χάρτες, ήχο ή video, τα οποία εμφανίζονται κάθε φορά που επιλέγεται το ιστορικό αυτό γεγονός.

2. Δημιουργία παρουσίασης στο wiki

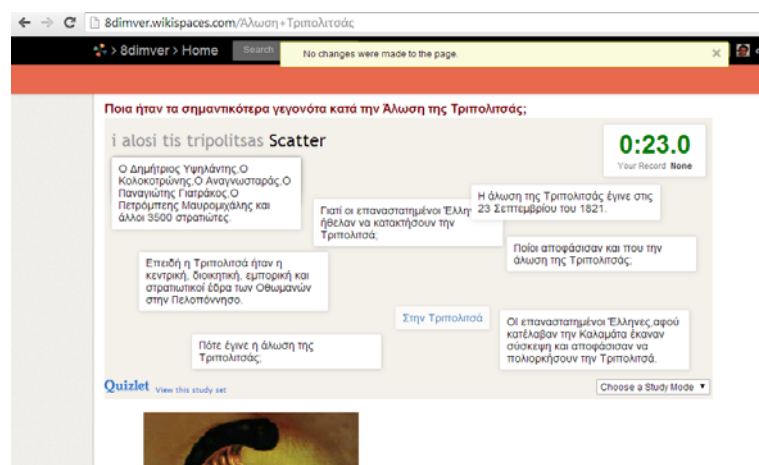
Οι μαθητές δημιουργούν μία παρουσίαση της εργασίας τους και να την ενσωματώσουν στο WIKI (Εικόνα 9). Αυτό γίνεται με την εφαρμογή slideful (<http://slideful.com/>), η οποία παρέχεται δωρεάν. Με την εφαρμογή slideful, οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να δημιουργούν on-line παρουσιάσεις με τη μορφή προβολής διαφανειών (slideshow) και στη συνέχεια τις ενσωματώνουν στο WIKI.

Εικόνα 10: Παρουσίαση στο WIKI (slideshow)

3. Δημιουργία τεστ ερωτήσεων – απαντήσεων για το ιστορικό ερώτημα

Οι μαθητές δημιουργούν ένα τεστ ερωτήσεων και απαντήσεων, το οποίο ενσωματώνουν στο wiki. Η χρησιμότητα του συγκεκριμένου τεστ είναι πολλαπλή: αφενός μεν συμβάλλει στην κατανόηση του θέματος από το μαθητή που το αναλύει (μέσω της διατύπωσης των κατάλληλων ερωτήσεων – απαντήσεων), αφετέρου δε βοηθά το μαθητή που δεν γνωρίζει το αντικείμενο του ιστορικού ερωτήματος, να ελέγξει τις γνώσεις του αφού πρώτα μελετήσει το θέμα και τις απόψεις που έγραψαν για αυτό οι συμμαθητές του. Η δημιουργία του τεστ, γίνεται με την εφαρμογή quizlet (<http://quizlet.com/>), η οποία παρέχεται δωρεάν και ενσωματώνεται πλήρως στο wiki. Οι μαθητές δημιουργούν ένα σετ ερωτήσεων – απαντήσεων και η εφαρμογή δίνει τη δυνατότητα εμφάνισης αυτών με πολλές μεθόδους αξιολόγησης όπως με τη μορφή καρτών (flashcards), ερωτήσεων αντιστοίχισης (scatter), πληκτρολόγησης (speed racer) κ.α. (Εικόνα 10).

Εικόνα 11: Τεστ ερωτήσεων – απαντήσεων (scatter)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σκοπός της εργασίας ήταν να παρουσιαστεί μια εναλλακτική προσέγγιση της διδασκαλίας της ιστορίας της ΣΤ' Τάξης Δημοτικού που είναι βασισμένη στο παιδαγωγικό μοντέλο ιστορικής μαθητείας με τη χρήση του WIKI και προσανατολισμένο στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των μαθητών.

Βασικό εργαλείο αυτής της προσέγγισης είναι το Συνεργατικό Ηλεκτρονικό Εργαστήριο Ιστορικής Μαθητείας (+EPEISMA). Ως τελικό προϊόν της χρήσης του καθορίστηκε η δημιουργία ενός ψηφιακού βιβλίου από και προς μαθητές και μαθήτριες της ΣΤ' Τάξης, με την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών, που προτείνεται να χρησιμοποιηθεί ως «πρώτη» ύλη για τη διδασκαλία της ιστορίας στο πρωτοβάθμιο σχολείο.

Στα μελλοντικά μας σχέδια περιλαμβάνεται η μετατροπή του +EPEISMA σε δημόσια έκδοση (public edition) ώστε να είναι δυνατή η επεξεργασία (editing) του περιεχομένου του – προσθήκη, διόρθωση, αναθεώρησή του- από μαθητές και μαθήτριες άλλων δημοτικών σχολείων, η οποία θα το μετασχηματίσει σε ένα περιβάλλον πολυπρισματικών αφηγήσεων.

Η ανάλυση των δεδομένων που θα προκύψουν από την παρατήρηση, τα σχόλια των παιδιών, τις ημιδομημένες συνεντεύξεις ενός δείγματος μαθητών και μαθητριών θα επιτρέψει να εξαχθούν ποιοτικά αποτελέσματα αναφορικά με τις εμπειρίες των μαθητών/τριών από τη συμμετοχή τους στη (συν)δημιουργία ενός ψηφιακού βιβλίου

ιστορίας, καθώς και την επίδραση του +ΕΡΕΙΣΜΑ στη διαμόρφωση προσωπικών ιστορικών αφηγημάτων τους βασισμένα σε στοιχεία.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Κουργιαντάκης, Χαράλαμπος (2007). Ιστορική σκέψη, κριτική σκέψη και λογική κατανόηση στη σχολική Ιστορία Πρακτικά 2ου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Γλώσσα Σκέψη και Πράξη στην Εκπαίδευση, 19 – 21 Οκτωβρίου 2007, Ιωάννινα, ανακτήθηκε στις 3 Δεκεμβρίου 2013 από τη διεύθυνση: <http://ipeir.pde.sch.gr/educonf/2/12KenotomesDrasis/kouryiantakis/kouryiantakis.pdf>

Ρεπούση, Μ. (2004). *Μαθήματα ιστορίας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ρεπούση, Μ. & Τσιβάς, Α. (2004). Η ιστορία διαφορετικά ή διαφορετική ιστορία; ΤΠΕ και εκπαίδευση εκπαιδευτικών: συμβιωτικές πρακτικές διδασκαλίας και μάθησης στην ιστορία, Β' Πανελλήνιο Συνέδριο των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ, Αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, τ. Α', 188-200, Αθήνα.

Τσιβάς, Αρμόδιος (2010). Στρατηγικές αξιοποίησης του ψηφιακού ιστορικού υλικού στο διαδίκτυο. Διδακτικές προτάσεις διερευνητικής ιστορικής μάθησης Πρακτικά 2ου Πανελλήνιου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας «Ψηφιακές και Διαδικτυακές Εφαρμογές στην Εκπαίδευση», 1351-1366, Νάουσα.

Τσιβάς, Αρμόδιος, (2009). Διδακτική της ιστορίας: η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των παιδιών σε συμβατικό και ηλεκτρονικό περιβάλλον. Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2009, ανακτήθηκε στις 25 Νοεμβρίου 2013 από τη διεύθυνση: <http://invenio.lib.auth.gr/record/114375>.

Τσιβάς, Αρμόδιος (2012). Η καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης στο πλαίσιο της ιστορικής διερεύνησης στο πρωτοβάθμιο σχολείο Πρακτικά 8ου Πανελλήνιου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση. 28-30 Σεπτεμβρίου, Βόλος, 30-36.

Crocco, M.S. (2001). Leveraging constructivist learning in the social studies classroom: A response to Mason, Berson, Diem, Hicks, Lee, and Dralle. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, [Online serial] , **1** (3) , ανακτήθηκε στις 10 Νοεμβρίου 2013 από τη διεύθυνση: <http://www.citejournal.org/vol1/iss3/currentissues/socialstudies/article2.htm>.

Davis-Gross, B. (1993). *Tools for teaching*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Drake, F. & Nelson, L. (2009). *Engagement in Teaching History. Theory and Practices for Middle and Secondary Teachers*. Ohio: Pearson.

Koziecny, Piotr, (2012). Wikis and Wikipedia as a teaching tool: Five years later. *First Monday*, Vol 17, No 9-3, September 2012, ανακτήθηκε στις 3 Δεκεμβρίου 2012 από τη διεύθυνση: <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/3583/3313>.

Lai, Yiu Chi & Ng, Eugenia, N. G. (2011). Using wikis to develop student teachers' learning, teaching, and assessment capabilities. *The Internet and Higher Education*, Vol 14, Issue 1, January 2011, pp. 15-26.

Levesque, S. (2008). *Thinking Historically: Educating Students for the 21st Century*. Toronto: University of Toronto Press, 2008.

Levstik, L. S. and Barton, K. C. 2001. *Doing History: Investigating with Children in Elementary and Middle Schools*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Martin, V.S. (2011). *Using Wikis to Experience History*, PhD Dissertation, University of Illinois at Urbana-Campaign, 2011, ανακτήθηκε στις 8 Δεκεμβρίου 2013, από τη

διεύθυνση:

https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/24084/Martin_Vance.pdf?sequence=1.

Maloy, R. W. et al (2010). The Making of a History Standards Wiki: Covering, Uncovering and Discovering Curriculum Frameworks Using a Highly Interactive Technology. *The History Teacher*, November 2010, Vol 44, No 1, pp. 68-81.

Schrum, L. (2001). Teaching social studies in the 21st century: Technology, social justice and teacher education. Presentation to College and University Faculty Retreat. Athens, Georgia: University of Georgia.

Stodart, et. al (2008). The "Starving Time" Wikingquiry: Using a Wiki to Foster Historical Inquiry, *Journal of Social Education*, Vol. 72, Issue 3 p. 144-146.

VanSledright, B. (2004). What Does It Mean to Think Historically ... and How Do You Teach It?. *Social Education* 68(3): 230-3.

Vygotsky, L.S. (1997). *Νους στην κοινωνία. Η ανάπτυξη των ανώτερων ψυχολογικών διαδικασιών*. Αθήνα: Gutenberg.